

**ЮНЕСКОНИНГ “НОМОДДИЙ МАДАНИЙ
МЕРОСНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА”ГИ
КОНВЕНЦИЯНИНГ 20 ЙИЛЛИГИ,
“БУТУНЖАҲОН МАДАНИЙ ВА ТАБИЙ
МЕРОСНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ
КОНВЕНЦИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ ВА БУХОРО
ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИНИНГ 93 ЙИЛЛИГИГА
БАҒИШЛАНГАН “МОДДИЙ ВА НОМОДДИЙ
МАДАНИЙ МЕРОС УЙҒУНЛИГИ” МАВЗУСИДА
ХАЛҚАРО ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНИ**

МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ
2023 йил 9 сентябрь

**“УМРБОҚИЙ МЕРОС” ЎЗБЕКИСТОН МАДАНИЯТИ ВА САНЪАТИ ТАРҒИБОТ
МАРКАЗИ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР
ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ХАЛҚАРО ТАДҚИҚОТЛАР ИНСТИТУТИ

**ЮНЕСКОНИНГ “НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОСНИ
МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА”ГИ
КОНВЕНЦИЯНИНГ 20 ЙИЛЛИГИ, “БУТУНЖАҲОН
МАДАНИЙ ВА ТАБИЙ МЕРОСИНИ МУҲОФАЗА
ҚИЛИШ КОНВЕНЦИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ ВА
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИНИНГ 93
ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН “МОДДИЙ ВА
НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС УЙҒУНЛИГИ”
МАВЗУСИДА ХАЛҚАРО ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
АНЖУМАНИ
МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ**

**«Дурдона» нашриёти
Бухоро – 2023**

“Моддий ва номоддий маданий мерос уйғунлиги” мавзусидаги халқаро илмий-амалий анжуман материаллари. «Дурдона» нашриёти. Бухоро – 2023. - 280 бет

Масъул муҳаррир:

Дармоной Ўраева – филология фанлари доктори, профессор

Таҳрир ҳайъати:

Л.Х.Мирзаева, М.Б. Аҳмедова, З.Р. Собирова, Р.Р.Касимова, М.Ж. Чориева

Такризчилар:

Нозимжон Бобожонович Атабоев – филология фанлари бўйича фалсафа доктори, доцент
Жўраева Малоҳат Мухамадовна - филология фанлари доктори, профессор

Мақолаларни тўпловчи ва нашрга тайёрловчилар:

Л.Х. Мирзаева- “Умрбоқий мерос” тарғибот маркази директори

М.Б.Аҳмедова- Инглиз адабиётшунослиги кафедраси доценти, ф.ф.ф.д.

Ушбу тўпламда жамланган мақолалар номоддий маданий меросни муҳофаза қилиш тўғрисидаги конвенцияни амалга оширишдаги муаммолар, бутунжаҳон маданий ва табиий меросни муҳофаза қилиш тўғрисидаги конвенцияни амалга оширишдаги муаммолар, моддий ва номоддий меросни муҳофаза қилиш дастурларида интеграциялашган ёндашув, моддий ва номоддий маданий меросни муҳофаза қилиш, асраш ва тарғиб қилишда жамоат ташкилотларининг ўрни, Ўзбекистонда маданий мерос объектларини ўрганиш тарихи, педагогик ёндашувлар ва жаҳон тажрибасини оммалаштириш масалалари доирасида мутахассисларнинг тажриба ва фикр алмашинувини таъминлашга хизмат қилади.

animation of nature, infused as it is with a life force; 6) the existence of hidden spiritual knowledge, accessible to gifted persons and, in principle, to each and every one of us; and finally 7) religious pluralism as rooted in mystical experience.

Demak, tahlillardan shu xulosaga kelish mumkinki, yangi ma'naviyat tarixiy ahamiyatga ega emas, muqaddas matnlar asosan ramziy, allegorik yoki afsonaviy deb tushuniladi, ma'naviyat ruhiy tushuncha sifatida aql yoki ongning hukmronligini ko'rsatadi. Ma'naviyatning yangi ma'nosining eng asosiy xususiyati - ilm-fanni ham ma'naviylashtirishdir. Ma'naviyat - iqtidorli shaxslar va, xususan, har birimiz uchun ochiq bo'lgan yashirin ruhiy bilimlarning mavjudligi; tasavvufiy tajribaga asoslangan diniy plyuralizm.

Garchi eski ma'naviyat tushunchasini yoqlovchilar va uning o'zgarishiga qarshi olimlar mavjud bo'lsa-da, ma'naviyatning yangi shaklini to'g'ri talqin qilish dunyoviy jamiyat uchun muhim ekanligini ta'kidlagan olimlar soni anchagina edi. Britaniyalik olim Uord Keiz barcha diniy qadriyatlar qisman haqiqatni o'z ichiga olib, ilohiy dunyo bularning barchasini rad etishi ham mumkin. Biror bir diniy qarash haqiqatni to'liqligicha aks ettiradi deyish yanglish bo'ladi. Ma'naviyatning fan bilan bog'liqligi shundaki, fizikada ham xuddi shunday qonuniyat mavjud. Hech bir fizik olim dunyo manzarasini to'liqligicha anglay olmaydi, barcha fizik qonuniyatlarda qisman haqiqat mavjuddir. Uord dindan ma'naviyatga o'tishni eksklyuziv dogma shakliga kelgan dindorlikdan shaxsiy tajribaga asoslangan inklyuziv diniy qarashlarga o'tish g'oyasi sifatida qaraydi.

Amerikalik islomshunos olim Charles Kimbal ham o'zining "When Religion Becomes Evil" kitobida Uord g'oyalariga yaqin fikrni keltiradi: "I am convinced that it is possible to be a person of faith with integrity – a Christian, a Jew, a Muslim, a Buddhist – and at the same time recognize one's own experience of God does not exhaust all the possibilities. A constructive outlook of religious pluralism can take us beyond simple diversity and embracing it as a source of strength. Rather than being necessarily divisive, religious traditions can provide models for tolerance".

Xulosa. Olimlarning fikrlari tahlili asosida ma'naviyatning yangi tushunchasi xususiyatlarini quyidagicha ajratdik:

a) Birinchi xususiyat- bir xillikdan xilma-xillikka o'tish. Bir din, bir dunyoqarashdan ko'ra hozirgi ma'naviyat (spirituality) dunyoning turli dinlarini insonning diniy dunyoqarashini shakllantirish uchun manba sifatida qabul qiladi. Global dunyoda muayyan jamiyatlar o'rtasidagi munosabatlar, alohida madaniyatlar va dinning nisbiylashuvi, turli muqobil e'tiqodlarning oshib borayotganini kuzatish mumkin. Yangi davrda ma'naviyatning xilma-xilligi (spiritual eclecticism) boshqa diniy talqinlarga nisbatan diniy bag'rikenglikka yetaklaydi.

b) Ikkinchi xususiyat – dogmatik qarashlardan tajribaga o'tish. Barcha e'tiqodiy qarashlar nisbiydir, vaqt o'tishi bilan mutlaq haqiqat tushunchasi eskiradi.

c) Uchinchi xususiyat – umumiylikdan shaxsiylikka o'tishi. Yangi davr ma'naviyati (New Age spirituality)ga insonning shaxsiy hayoti bilan bog'liq bo'lgan faoliyat yoki amaliyotlar, salomatlik, farovonlik, sevgi, insonparvar qadriyatlar, ta'sirchan, ekspressiv munosabatlarni kiritish mumkin.

d) To'rtinchi xususiyat – ierarxik bo'linishdan barcha teng huquq va imkoniyatlarga egaligi tushunchasiga o'tish. Bunda "biz ularga qarshimiz" konservativ g'oyasidan voz kechib, qadriyatlarni istisno qilishdan ko'ra qabul qilish tushunchasiga o'tiladi.

e) Beshinchi xususiyat – diniy ta'limotdan antropologik tadqiqotlarga o'tish. Bunda individual o'sishga, o'zlikni anglashga e'tibor qaratiladi.

f) Oltinchi xususiyat – o'limdan keying hayotga bo'lgan ishonchdan bugungi kun bilan yashash g'oyasiga o'tish. Zamonaviy ma'naviyat vakillari abadiy jazo, do'zax va la'natlanish tushunchalarini chiqarib tashlab, bugungi hayotni buyuk tasavvufiy va ma'naviy an'analar bilan hamohang yashash kerakligi g'oyasini targ'ib qilishdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Charles Kimball. When Religion Becomes Evil. New York: Harper San Francisco, 2002.- P.8

2. Robert K.C. Forman. The Problem of Pure Consciousness. Mysticism and Philosophy. New York: Oxford University Press, 1990
3. Robert K.C. Forman. The Innate Capacity. Mysticism, Psychology, and Philosophy. New York: Oxford University Press, 1998
4. Keith Ward. The Case for Religion. Oxford: Oneworld, 2004. – P.226
5. James A. Herrick. The Making of the New Spirituality. The Eclipse of the Western Religious Tradition. Downers Grove: Inter Varsity Press, 2003.

Toirova U.S.
BDU

INGLIZ ROMANLARIDA BO'RI ZOOSEMASINING BERILISH USULLARI

Kirish Зоосемия сўзи юнонча *зоо* – *ҳайвон* ва *сема* – *маъно* сўзларидан келиб чиқиб, “ҳайвонлар маъноси” деган тушунчани англатади. И.Л.Ласота *зоосемия* атамаси тор маънода ҳайвонот олами билан мавзу жиҳатдан боғлиқ лексик бирикмаларни ифодалашда қўлланилишини таъкидлайди.

Зоосемия кишиларга нисбатан ишлатиладиган бир қатор лексик бирликлар ва элементларнинг яратилиш жараёни билан бевосита алоқадор, ҳайвонлар бир вақтнинг ўзида турли хил хислатларга эга мавжудотлар сифатида қабул қилинади ҳамда кимнидир масҳара қилиш, ундан нафратланиш ёки унга туҳмат қилинганда ҳайвонлар олами билан боғлиқ лексикага мурожаат қилинади. М.Басаж томонидан таъкидланганидек, *зоосемия* мотиви замирида психологик параллелизм ётади, яъни инсон ва уни ўраб турган атроф-муҳит ўртасида турли ўхшатишлар мавжуд. Ўз навбатида, қиёслашнинг семантик шартланиши сўзловчининг интенсив ва баҳоловчи тарзда инсоннинг ажралиб турувчи хусусиятларини таъкидлаш мақсадидан келиб чиқади. Тирик мавжудотлар ёки уларнинг айрим гуруҳлари бизнинг идрокимизда реал ёки хаёлий стереотипик коннотациялар билан боғланган, бу эса моделни, яъни тасвирнинг асосини ташкил этувчи таққослаш элементини танлашни тезлаштиради, дейишга асос бор.

“The Wolves are a free people,” said Father Wolf. “They take orders from the Head of the Pack, and not from any striped cattle – killer”.

At last – and Mother Wolf’s neck bristles lifted as the time came – Father Wolf pushed “Mowgli the Frog,” as they called him, into the center, where he sat laughing and playing with some pebbles that glistened in the moonlight.

Маугли ҳақида роман ҳам, одам боласининг бўрилар томондан қутқарилганлигини, барча жунглидаги ҳайвонлар, айниқса, Шерхан Мауглини йўқотиш ва бўрига уни ўлдириш кераклигини уқтиради. Бўри эса бу болакайни омон сақлаш учун астойдил ҳимоя қилади ва уни ўз болалари билан бирга ката қилишга уринади. Бўри образи ушбу парчада эркин ва мустақил образ сифатида гавдаланиб, инсоннинг ёмон қунида унга ёрдамга келадиган ҳамроҳ ва ҳимоячидир. Гарчанд ўрмон подшоҳи Шер Хан бўлсада ота бўри бу одам боласи бизники биз ўзимиз уни омон қолиш қолмаслигини аниқ ўзимиз белгилаймиз. Биз бўрилар эркин ва озод одамлармиз деб айтади. Ушбу гапи билан бўри ўз мустақил фикрига эга бўлган меҳрибон ва раҳмдил рамз орқали ифодаланапти.

Демак ёзувчи Бўри образида оққўнгил, раҳмдил, кўрикчи ёки ҳимоячи каби хусусиятларни акс эттирган.

Кейинги парча ҳам бўриларнинг келиб чиқиш ва уларнинг тарихи мифларга бориб тақалишини куйидаги “The Wolf and The Dove” номли роман таҳлили мисолида ёритиб берамиз.

The young man called himself “The Wolf” and preyed upon the people for his wants. It is rumored that in a deep valley near the border with Scotland there is a dark glade wherein stands

the statue of an iron wolf, brown with rust and twined with creeping vines, moss greening its legs. It is said that only when war rages in the land does the mighty wolf stir and become a warrior—bold, strong, invincible and savage.

Қадимги даврларда друидлар деб номланган халқ Англиянинг шимолий ўрмонларини кезиб юрар эди. Улар орасида бир йигит жанг санъатини яхши ўзи хоҳлагандек ўрганишга аҳд қилади. Йигит ўзини "Бўри" деб номлаб, нафси йўлида одамларни ўз қурбонига айлантиради. Вақт ўтиши билан унинг жасорати овоза бўлади. Худолар бу ҳақида эшитиб, уни йўқ қилиш мақсадида ўзларининг элчиларини жўнатишади. Ҳақиқатдан ҳам Жангчи жуда буюк ва кучли эди, ҳатто Воденнинг хабарчиси ҳам уни йўқ қила олмади ва қайтиб келди ва Воден эса ўйлаб Бўрига қараб :

-Сен абадий ҳаётга эришинг", деб бақирди Воден, мен сенга вайронагарчиликка рухсат бермайман дея уни темир ҳайкалга айлантириб қўяди. Миш-мишларга кўра, Шотландия билан чегара яқинидаги чуқур водийда темир бўри ҳайкали турибди. Айтишларича, фақат мамлакатда уруш бошланганда қудратли бўри кўзғалади ва жасур, кучли, енгилмас ва ваҳший жангчига айланади. Ушбу мифдан бўрининг енгилмас ва кучли жангчилик хусусияти қахрамон йигитга кўчирилган, ҳатто йигитнинг номи Бўри деб аталган.

"So I must choose the wolf and hawk and I know the hawk and his cries are more of the raven caught in a snare ". Aislinn placed a small hand upon Wulfgar's chest. "Thus I choose you.

Муаллиф ўз қахрамонларини ҳайвон сифати билан ифодалайди. Бу роман қахрамони Вулфгарга берилган таъриф бўлиб, ёзувчи уни Бўрига қиёслаши, мифларга бориб такалади. Дарҳақиқат бош қахрамон кучли ва жасур жангчи бўлиб, урушга киришмасин, доим жасорат билан ғалабага эришади. У шунчалик содда инсон сифатида таърифланадики, унинг атрофидагилар уни алдашга, ундан ўз манфаатлари йўлида фойдаланишга уринадилар. Бўри тимсолидаги қахрамон оккўнгилиги ва соддалиги билан ажралиб туради. У Англияни яъни Англо-Саксонлар қабиласини забт этиб, Француз қироли буюк Виллиамга доим ғалаба келтиради. Шунингдек, бўрининг ижобий хислатлари билан бирга унинг жангчи сифатидаги очкўзлик ва талон тарож қилиш каби салбий хусусиятлари ҳам ўз ифодасини топган.

Wolf Larsen did not laugh, though his grey eyes lighted with a slight glint of amusement. The face, with large features and strong lines, of the square order, yet well filled out, was apparently massive at first sight; The eyes themselves were of that baffling protean grey which is never twice the same. They were eyes that masked the soul with a thousand guises, and that sometimes opened, at rare moments, and allowed it to rush up as though it were about to fare forth nakedly into the world on some wonderful adventure, —eyes that could brood with the hopeless sombreness of leaden skies .

Вулф Ларсен Денгиз бўри тимсолидаги инсонни қандай енгизи кераклиги ҳақида ҳикоя қилиб, шафқатсизлик қаршисида кучли туриш натижасидан кўркмаслик керак деб фикр юритади. Денгиз бўри тимсоли кишига имконсиз туюлган ҳар қандай қийинчиликларни енгил мумкинлигини ўргатади. Бўри Ларсеннинг кулранг кўзлари, унинг кучли ва бақувват гавдаси унинг кучлилигидан далолат берар эди, бироқ унинг нафақат гавда тузилиши балки унинг борлигида ақлий ёки руҳий кучга ишонч ётарди. Кўзларининг ранги ҳайратланарли даражада эди. Бу кўзлар қалбни минг хил қиёфа билан ниқоблайдиган ва баъзи лаҳзалардагина ниқобини ечиб, ажойиб саргузаштларга шошилишга имкон берадиган кўзлар эди. Ларсен умрини ва ҳаётини денгизда ўтказган денгиз капитани ёки пират деб тушунилади. Бу орқали ёзувчи бўри зоо метафорасини тимсолида метафорани ишлатиб, бутун умрини денгиз саргузашларига, тўфон ва хавфли йўлларни енгил ўтишга сарфлаган, ўзига ишончи ва эътиқоди баланд инсон қиёфасини гавдалантирган уни қийинчиликлар ва азоблардан кўркмайдиган кучли ирода соҳиби дея тилга олишади.

White Fang was intelligent beyond the average of his kind; yet his mental vision was not wide enough to embrace the other bank of the Mackenzie. What if the trail of the gods led out on that side? It never entered his head. Later on, when he had travelled more and grown older and wiser and come to know more of trails and rivers. White Fang was glad to acknowledge his lordship, but it was a lordship based upon superior intelligence and brute strength. There was

Хамроева Инобат Икромовна. БУХОРОНИНГ АСЛ ФАРЗАНДИ.....	230
Вершинина Мария Геннадьевна, Белова Лариса Александровна. МУЗЫКАЛЬНОЕ НАСЛЕДИЕ В СОЗНАНИИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ	232
Ashurova Dilrabo Isroil qizi. ISSUES OF MORAL UPLIFTMENT OF YOUNG PEOPLE IN THE SPIRITUAL HERITAGE OF ABDUQADYR SHAKURI	235
Axmedova Mehrinigor Bahodirovna. INGLIZ MADANIYATIDA “SPIRITUALITY” (MA’NAVIYAT)NING O’RNI: IJTIMOIIY TAHLIL	237
Toirova U.S. Ingliz romanlarida bo’ri zoosemasining berilish usullari.....	239
Toirova U.S. Mushuk zoosemazmining o’zbek asarlaridagi badiiy qo’llanilish usullari.....	241
Akhmedova Mehrinigor Bahodirovna, Er kayeva Dilnoza Bakhtiyorovna. LINGUOCULTUROLOGY AS A NEW PHILOLOGICAL DISCIPLINE	244
Akhmedova Mehrinigor Bahodirovna, Er kayeva Dilnoza Bakhtiyorovna. MODERN PRACTICE OF FILM TRANSLATION	246
Shoira Shavkatovna Karimova. METHODOLOGY OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN.....	249
Mavlyanova Nigina Erkinovna. BEXBUDIYNING “PADARKUSH” DRAMASIDA O’SMIR OBRAZINING ILMSIZLIK MUAMMOLARI TASVIRI.....	250
Sharipov Ma’mur Mansurovich. CHARLES DIKKENS ASARLARIDA XIZMATKOR OBRAZINI YARATISHNING LINGVOPOETIK VOSITALARI	252
Sharipov Ma’mur Mansurovich. DAFNE DU MAURIERNING “REBEKKA” ASARIDAGI XIZMATKOR OBRAZINI TASVIRLANISHI.	253
Sobirova Zarnigor Rakhimovna. SOME OF THE PROBLEMS ENCOUNTERED IN THE TRANSLATION OF UZBEK TOURIST TERMS INTO ENGLISH.....	255
Mavlyanova Nigina Erkinovna, Axmedova Mehrinigor Bahodirovna. XX ASRNING O’ZBEK DRAMATURGIYASIDA BOLALARNING AXLOQIIY MUAMMOLARI VA ULARNING JAMIYATDA BULGAN MADANIYATIGA TA’SIRI.....	258
Jumayev Rustam G’aniyevich. INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNI NAZARIY-METODIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH	260
Akhmedova Mehrinigor Bahodirovna, Tursunova Zarina Farkhodovna. THE FORMATION OF THE SEMANTIC FIELD "EMOTIONS"	262
Tursunova Zarina Farkhodovna. FALSAFADA "HISSIIYOT" TUSHUNCHASI.....	264
Sobirova Zarnigor Rakhimovna. THE FOUNDATION OF BARBARISM TERMS IN ENGLISH.....	266
Sattorova Shalola Bobir Qizi. MIRZO ABDULQODIR BEDIL DUNYOQRASHI SHAKLLANISHINING TARIXIIY VA FALSAFIY ILDIZLARI	267
Ashurova Ulg’o’zi Isroil qizi. KOREYSLARNING O’ZBEKISTON SSRDAGI DASTLABKI HAYOTI.....	272
Абдухолик Ташанов. Мафкуравий полигонлар ва маънавий инкирознинг айрим жихатлари.....	274

“Садриддин Салим Бухорий” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Адади 12 нусха. Ҳажми 280 бет. Формат А4. Буюртма рақами 258. 2023 йид.